

Tomasz Sikorski

Galeria Dziekanka : historia

Sztuka i Dokumentacja nr 2, 40-41

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRACOWNIA DZIEKANKA

W roku 1976 w Studenckim Centrum Środowisk Artystycznych SZSP Dziekanka, którego kierownikiem do roku 1979 był Wojciech Krukowski, działalność artystyczną i organizacyjną rozpoczęła grupa złożona z trójki studentów warszawskiej ASP. Grupę tę, która przyjęła nazwę Pracownia Dziekanka, tworzyli Janusz Bałdyga, Jerzy Onuch i Łukasz Szajna. W roku 1979, po odejściu Krukowskiego, kierowanie Centrum przejęli Jerzy Onuch i Tomasz Sikorski, wówczas jeszcze student piątego roku ASP, który w latach 1976-78 prowadził neoawangardową galerię w klubie studenckim Mospan, a w roku 1979 (wraz z Tomaszem Konartem) - galerię bez siedziby, P.O.Box 17.

W roku 1980 grupa artystów związanych z Dziekanką: Janusz Bałdyga, Janusz Banach, Jacek Kryszkowski, Jerzy Onuch, Zygmunt Piotrowski - Ukiyo, Tomasz Sikorski i Łukasz Szajna (wszyscy po ASP), opracowała nowy program działania, określając się jako Pracownia. Zamknął się wtedy okres działalności klubu studenckiego trzech warszawskich uczelni artystycznych (Akademii Muzycznej, Akademii Sztuk Pięknych i Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej), działającego pod egidą Socjalistycznego Związku Studentów Polskich i pod szumnym szyldem Centrum.

W roku 1981, Pracownia Dziekanka - jako doświadczona już i doceniana interdyscyplinarna placówka artystyczna i edukacyjna, laboratorium twórcze i galeria prezentująca nową sztukę, miejsce eksperymentów i prezentacji intermedialnych, koncertów, wykładów i warsztatów - decyzją rektora prof. Lecha Tomaszewskiego i dzięki nieocenionej pomocy ze strony prof. Ryszarda Winiarskiego, weszła w strukturę warszawskiej ASP.

Rozpoczął się wtedy najlepszy okres Pracowni Dziekanka, przerwany wkrótce na rok (od grudnia 1981 do grudnia 1982) przez stan wojenny i trwający potem do zakończenia jej działalności, które nastąpiło wraz z odejściem Sikorskiego w połowie roku 1987 (Onuch pod koniec 1986 udał się na emigrację). W latach 1981-87 przeprowadzono w Pracowni wiele pionierskich

działań intermedialnych i eksperymentów twórczych, prezentowano zjawiska z obszaru nowej sztuki, zwłaszcza progresywnej, artystycznie i politycznie niezależnej. Wydarzenia w Pracowni, choć otwarte dla publiczności, były anonsowane tylko za pomocą informacji rozsyłanych pocztą, drogą telefoniczną i za pomocą kilku plakatów wywieszanych w stałych miejscach. Dzięki swej elitarności i niewielkiej skali oddziaływania, nieobecności w mediach oraz dzięki temu, że Pracownia nie istniała w oficjalnym systemie instytucji państwowych, jej działalność nie była poddawana sterowaniu ani kontroli cenzury.

W Dziekance gościli wybitni (w tamtych czasach określenie *wybitny* znaczyło często *wywrotowy*) twórcy i teoretycy krajowi: Jan Berdyszak, Jerzy Bereś, Andrzej Biezan, Wojciech Bruszewski, Zbigniew Dłubak, Andrzej Dłużniewski, Andrzej Dudek-Dürer, Grzegorz Dziamski, Krzysztof Knittel, Marek Konieczny, Zygmunt Krauze, Marcin Krzyżanowski, Zofia Kulik i Przemysław Kwiek, Paweł Kwiek, Mieczysław Litwiński, Antoni Mikołajczyk, Andrzej Mitan, Jerzy Olek, Andrzej Partum, Ewa Partum, Zygmunt Piotrowski, Józef Robakowski, Mikołaj Smoczyński, Tadeusz Sudnik, Paweł Szymański, Jan Świdziński, Waldemar Umiastowski, Zbigniew Warpechowski, Ryszard Waśko, Andrzej Wierciński, Ryszard Winiarski, Jan S. Wojciechowski, Krzysztof Zarębski i inni, oraz twórcy zagraniczni: Shirley Cameron, Johan Cornelissen, Robin Crozier, Tomislav Gotovac, Dick Higgins, Taka Jimura, Servie Janssen, Tom Johnson, Wolf Kahlen, Alastair MacLennan, Roland Miller, Kees Mol, Stephen Montague, Phil Niblock, Reindeer Werk (Dirk Larsen & Tom Puckey), Anne Seagrave, Rudolf Sikora, Petr Štembera, Iain Robertson i inni. W Pracowni Dziekanka debiutowała *Gruppa* (Ryszard Grzyb, Paweł Kowalewski, Jarosław Modzelewski, Włodzimierz Pawlak, Marek Sobczyk, Ryszard Woźniak) i *Neue Bieremiennost* (Miroslaw Bałka, Miroslaw Filonik i Marek Kijewski) oraz inni ówczesni studenci i dyplomanci ASP, m.in. Sławomir Marzec i Leon Tarasewicz.

W roku 1990 ASP wydała książkę *Pracownia Dziekanka 1976 - 1987*, opracowaną i opatrzoną słowem wstępnym przez To-

masza Sikorskiego [patrz poniżej], w której zamieszczono tekst Joanny Paszkiewicz-Jägers *Pracownia Dziekanka*, poniższe kalendarium oraz część katalogową zawierającą wybrane prace i zdarzenia artystyczne prezentowane w Dziekance. W części katalogowej dokumentom fotograficznym dzieł towarzyszą komentarze, opisy bądź inne teksty własne autorów.

Tradycję Pracowni Dziekanka kontynuowała w tym samym miejscu i pod tą samą egidą, Galeria Dziekanka, prowadzona w pierwszym okresie przez Joannę Kiliszek i Andrzeja Rosołka, a w późniejszym przez Krzysztofa Wretowskiego. Dziś, w miejscu niegdysiejszego klubu studenckiego, Centrum, późniejszej Pracowni i Galerii, jest oddział jakiegoś banku.

**Słowo wstępne Tomasza Sikorskiego do książki
pt. *Pracowania Dziekanka 1976 - 1987***

Wydawnictwo to jest zbiorem prac wizualnych, powstałych bądź prezentowanych w Pracowni Dziekanka w czasie jej jedenastoletniej działalności.

Lata te to okres głębokiej przemiany, jaka dokonywała się w sztuce i w myśleniu o niej. W niniejszym opracowaniu znalazło się kilka przykładów charakterystycznych postaw i prac twórców awangardy okresu **post-konceptualnego**, obejmującego doświadczenia strukturalizmu, medializmu i technicyzmu, eksperymentów cybernetycznych, psychologicznych i socjologicznych w sztuce.

Znaczną część prezentowanych prac zajmuje **performance**, obszar sztuki bezpośredniej, ogniskującej i obnażającej obecność człowieka w świecie i jego kondycję. Ten rodzaj działania, odwołujący się do różnych transkulturowych tradycji (artystycznych, filozoficznych, szamanistycznych, rytuałów, archetypów i znaczeń uniwersalnych), jest swojego rodzaju spoiwem różnorodnych tendencji i całej gamy indywidualnych postaw twórczych w sztuce przelomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych.

Ogólnie można powiedzieć, że lata siedemdziesiąte to okres nasilenia racjonalizmu, eksperymentów językowych i poszukiwań w sztuce. Lata osiemdziesiąte - to odwrotność tej sytuacji: wielka erupcja **działań przed-myślowych**, wywodzących się z podświadomości lub kierowanych wyższą intuicją, gdzie sensy i znaczenia nie są projektowane *a priori*, lecz ujawniają się w trakcie pracy twórczej albo odnajdywane są w dziele *ex post*. W takim spontanicznym i swobodnym działaniu twórczym, bez prekoncepcji i bez usilnej kontroli rozumowej, otwiera się możliwość przenikania form zapomnianych, ignorowanych, ulotnych, czasem proroczych. Tego rodzaju działania reprezentowane są w niniejszym zbiorze przede wszystkim pracami nowej generacji malarzy.

Kategoria czwarta - obok prac okresu intelektualnego, performance i działań przed- myślowych - to prace nie mieszczące się w omówionych tu trzech obszarach. Są to w większości dzieła **bezczasowe**, sytuujące się poza kontekstem aktualności, przekraczające miejsce, czas powstania i osobę ich twórcy, dzieła, których przyczyny i skutki są często natury pozaartystycznej. Czytelnikowi pozostawiam przyjemność wyszukania na kartach tej książki przykładów takich realizacji.

Wydawnictwo niniejsze pełni podwójną rolę: po pierwsze - podsumowuje i dokumentuje działalność Pracowni Dziekanka, po drugie - jest swojego rodzaju almanachem wielości form w sztuce nowoczesnej ostatniego dziesięciolecia.

W takiej sytuacji, najbardziej słuszną wydała mi się koncepcja „stron autorskich”, przy minimum materiałów tekstowych, opracowań i innych interpretacji. Na stronach autorskich prace poszczególnych artystów prezentowane są za pośrednictwem dokumentacji fotograficznej zdarzeń bądź bezpośredniej reprodukcji dzieł. Wszystkie opatrzone są komentarzem, opisem lub inną formą wypowiedzi słownej autorów, co okazało się konieczne lub pomocne w uzyskaniu optymalnego „przełożenia” istoty pracy na język książki. Wszędzie tam, gdzie to było możli-